

CHP'yi İktidara Gelmekten Alıkoyan Nedenler Üzerine

Hakan Mehmet KİRİŞ

*Yard. Doç. Dr.
Süleyman Demirel Üniversitesi
Politika Tasarım Grubu
hakanmkiris@yahoo.com*

Hüseyin GÜL

*Prof. Dr.
Süleyman Demirel Üniversitesi
Politika Tasarım Grubu
gulhuseyin@yahoo.com*

CHP, Türkiye siyasetinde tarihsel ağırlığı ve sağlam seçmen tabanı olan bir partidir. Sahip olduğu bu konumuna rağmen, iktidara gelme konusunda bu oranda başarılı olamamıştır. Halkçı bir parti olmasına rağmen, günümüzde geniş halk kitleleriyle bağlarını kaybetmiş görünümündedir. Parti siyasal rekabette, iktidardan çok iktidarın karşısındaki kutbu oluşturma konusunda başarılı gözükmemektedir. Siyaset, akademiya ve kahvehane sohbetlerinin ana konularından biri olan *CHP'nin, neden iktidara gelemediği* sorusuna pek çok neden sıralayarak cevap vermek mümkündür. Biz burada, hiç kimseye haksızlık etmeden, katkı amacıyla nesnel ve yansız bir değerlendirme yapmayı deneyeceğiz.

Türkiye siyaseti alışılmış sağ – sol eksenlerinde dengesiz bölünmüş bir yapıya sahiptir. Ersin Kalaycıoğlu'nun çok yerinde bir tespitiyle belirtmek gerekirse, Türkiye'de her dört seçmenden üçü AKP'nin konumuna yakın noktada bulunurken, CHP'de bu oran her dört seçmenden sadece biridir. Dolayısıyla, CHP bulunduğu konum bakımından siyasal rekabette dezavantajlı bir konumdadır. CHP, bu dezavantajlı konumundan çıkma konusunda, bilinçli ya da bilinçsiz olarak, sağın iki ya da üç partili bir yapı sergileyerek bölünmesine umut bağlamış gözükmemektedir. Sağdaki böyle bir parçalanma sonrasında, en büyük grup durumuna gelerek, *olası bir koalisyonun büyük ortağı* şeklinde iktidara gelmek en olanaklı iktidar yoluymuş izlenimi verilmektedir.

Sağ – sol ekseninin dayandığı asıl temel olan din – laiklik karşıtlığı, toplumda laik ve moderne karşı *geleneksel modern denilebilecek bir tepkimeye* yol açmış gözükmemektedir. Ancak CHP'nin bu yeni duruma kayıtsız kaldığı gözlenmekte ve bu tutumdan dolayı toplumsal, ekonomik ve siyasal ivmeleri doğru ve zamanlı olarak yakalayamamaktadır. Her ne kadar *Anadolu Solu* veya *Özgürlükçü Demokrat* gibi söylemleri olsa da, bunlar seçmen nazarında ilgi çekmemektedir. Oysa eskinin sağ – sol karşıtlığının ötesinde,

eski/yeni rekabet konuları da belirginleşmiştir. Partinin bunları göz önüne alarak politika üretmesi konusunda bir açmazı olduğu muhakkaktır. Her türlü yeni sosyal hareket, çevreci hareket, kadın hareketi, genç hareketi, sosyal duyarlılık – dayanışma hareketleri ve müreffeh çağdaş bir medeniyet düzeyini yakalama endişesi etrafında birleşenler vb. yeni birleşme ya da dayanışma noktaları olarak dile getirilebilir.

Türkiye'nin siyasal geçmişinde neyin nasıl olduğu konusunda belirsizliğin hüküm sürdüğü günümüzde, bu belirsizliğin *CHP'nin bugününü ipotek altına aldığı* ortadadır. Buna karşı partinin tutumu, söylem ve politikaları, hem parti içinde hem de kamuoyunda ciddi olarak tartışılrsa da, bunun siyasal arenada karşılığı kayda değer bir biçimde ortaya çıkmamaktadır. Bu durum, CHP'nin 27 Mayıs veya 28 Şubat gibi askeri müdahaleler dönemindeki tutum ve söylemleri ile birleşince, ortaya çıkan tablo, büyük sağ partiler tarafından seçmenin nezdinde kolaylıkla olumsuzlanarak siyasi malzeme olarak kullanılabilir. CHP bu tabloyu değiştirmeyi şimdiye kadar başaramamıştır.

CHP liderliği de tartışılmaya devam etmektedir. Baykal'ın yirmi yıla yakın bir süre partinin başında kalmasına rağmen iktidara gelememesinin sonrasında, Kılıçdaroğlu da partilileri tatmin etmiş görünmemektedir. Basında yayınlanan bir araştırma, parti seçmeninin yüzde 40'ünün lideri değişse dahi partinin iktidara gelemeyeceğini düşündüğünü ortaya koymaktadır. Oysa Türkiye, dünyada da son dönemde egemen olan eğilime paralel olarak, lider odaklı bir siyasal rekabeti canlı tutmaktadır. Karizmatik, ne istediğini bilen, vizyonunu seçmen tabanına çok iyi iletebilen ve bunu yapmaya muktedir bir lider profili, partiyi iktidara taşıyan ve iktidarda tutan öncelikli unsurlardan biri olmayı sürdürmektedir. Ancak, böyle bir vizyonu olan ve bunu uygulama konusunda toplumun geniş bir kesiminde güven uyandırabilen bir liderliğin oluşması en önemli unsur olarak görünmektedir.

Parti yönetimi, ülkenin ve seçmenin genel görünümünü kavramak ya da bunu karşılayacak *politikalar üretmek konusunda da güçlük çekmektedir*. 2011 seçimleri bunun en iyi göstergesi olmuştur. Türkiye'nin siyasal rekabetine egemen olan ve AKP tarafından da başarıyla güncellenen din – laiklik eksenine karşı CHP'nin tavrı, aile sigortası, taşeron işçiliğin önlenmesi vb. sosyoekonomik politikalarla ve eksiklikleri hemen göze çarpan eğitim, kadın hakları ve demokratikleşme konularında açıklanan seçim öncesi raporlarla sınırlı kalmıştır. Oysa seçmenin öncelikli olarak gözettiği başka konular vardır. Bu konularda kuramsal ve uygulama tabanı olan uzmanların da içinde yer aldığı geniş katılımlı gruplar tarafından hazırlanacak, AKP'nin bu konudaki hata ve eksikliklerini de açıkça ortaya koyacak, uzun soluklu, sürekli güncellenen ve uygun zamanlamayla kamuoyu ile sürekli paylaşılacak ve tartışılacak politikalarını oluşturması gerekmektedir.

CHP ideolojisinin bugün neyi tam olarak ve nasıl karşıladığı konusunda bir *belirsizlik* vardır. CHP yakın zamana kadar kendini Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihsel ortağı olarak görmekteydi. Bu zaten başlı başına partinin sivil

görünümüne zarar veren bir ifade olmuştur. Diğer yandan partinin sol mu olduğu, liberal solda mı yer aldığı yoksa bunun bir tür Türkiye'ye özgü sol anlayış mı olduğu halen tartışılmaktadır.

Tam da bu konuda CHP'nin bazı zorluklarla karşı karşıya olduğunu da göz önünde bulundurmak gerekmektedir. kendine *sol parti dediğinde* ya da diğer bir parti onu sol olarak açıkladığında, CHP'nin Anadolu kırsalında oy alması zorlaşmaktadır. Bu zorluk, CHP'nin kırsalla bağlarının ve kırsala dönük politikalarının da zayıf olması nedeniyle daha da büyümektedir. *Sol* bugün halen özellikle kırsala ve Orta Anadolu'nun orta halli kentlerine doğru gidildiğinde seçmenin kafasında kuşku uyandırmaya devam etmektedir. CHP bu seçim bölgelerinde güçlü olmadığı ve toplumsal bağlarını güçlendiremediği için Türkiye siyasetinde büyük bir çıkmaza düşmektedir. Diğer taraftan yukarıda sözü edilen aynı araştırma seçmenin yarıdan fazlasının, CHP'nin solu temsil etmediğini düşündüğüne işaret etmektedir.

Bu çıkmazın bir nedeni de CHP'nin *yerel örgütlerinin oldukça zayıf olmasıdır*. Uzun yıllar boyunca iktidarı kullanamamanın getirmiş olduğu olumsuzluklardan biri, partinin nitelik ve nicelik olarak beşeri sermayeden yoksun kalması ve mali destek tabanının zayıflamasıdır. Bu durum merkez yönetimi için de geçerlidir. Entelektüellerin ve akademiyanın CHP'ye katkıda bulunmak konusunda istekli olmaması bunun göstergesi olarak değerlendirilebilir. Tabii ki, bu desteğin zayıf olmasında yine öncelikle parti yönetiminin sorumluluğu bulunmaktadır. Partinin Anadolu'ya açılma konusundaki başarısızlığı, sadece halkla da sınırlı değildir. Anadolu'da var olan ya da oluşmakta olan entelektüel birikimden de parti ve parti politikaları için yararlanma konusunda ciddi bir bilinç ve çaba gözlenmemektedir. Bu durumda CHP'nin toplumsal tabanla bağlarını güçlendirmesi ve iktidar adayı olması zor görünmektedir.

Bu konunun devamı niteliğinde bir diğer sorun olarak insanların CHP'de hem partinin geleceği hem de kendi siyasal kariyerleri bakımından bir *gelecek görememeleri* sayılabilir. CHP siyasete nitelikli insan devşirme konusunda başarılı gözükmemektedir. Bu CHP'nin yenilenmesinin ve canlanmasının önündeki ciddi bir engel olarak durmaktadır. Oysa CHP, hem kendisi için hem ülke için lider yetiştiren bir siyaset okulu işlevi görmelidir ki, nitelikli kadrolar için bir çekim merkezi oluşturabilsin.

Bir de uluslararası siyasetin bütün ülkelerin iç politikalarını birincil düzeyde etkilediği günümüz konjonktüründe CHP'nin *uluslararası ilişkiler ağının ve uluslararası siyaseti okuma yetisinin yeterli olmadığı* anlaşılmaktadır. Bu durum CHP'de, bulunduğu konumda sabit kalarak tutarlılığını koruma yolunu tercih ettiği algısı uyandırmaktadır. Oysa partiler, günümüzün yeni küresel koşullarında Türkiye'ye yeni yol haritasını çizen, Türkiye'nin geleceğini şekillendiren düşüncelerin ve politikaların üretildiği bir okul, araştırma merkezi ya da düşünce geliştirme kuruluşu gibi işlev görebilmeli, geniş seçmen kitlelerine küreselin getirdiği dönüşüm karşısında

ışık tutabilmelidir. Aksi durumda uluslararası ve ulusal siyasetlerin birbirine karıştığı güncel konjunktürde başarı nasıl yakalanabilir?

Makaleye son vermeden, birkaç nedeni daha sıralamaya kısaca eklemek yerinde olacaktır. CHP açısından kültüre, örgüte, ideolojiye ve yönetime yönelik başkaca handikaplar da dile getirilmelidir. Bu türden sorunlar partinin ve partililerin özgüvenini de olumsuz etkilemektedir. Yine toplumsal ivmeleri iyi okuyan her partinin Türkiye’de iktidar için yeterli şansının olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. AKP’yi bugün iktidarda tutan ve bununla da Türkiye’nin geleceğini şekillendiren biricik aktör yapan unsurlardan en önde gelenleri, gerek iç gerekse de dış konjunktürü çok iyi okuması, buna uygun hareket edecek esnekliğini muhafaza etmesi, geniş bir cemaat ağıyla da olsa toplumsal tabanla bağının yüksek olması ve karizmatik liderliktir. CHP’nin ise bu konuların hemen tümünde önemli sıkıntıları olduğu açıklıkla görülmektedir. Belki bu konularda aynı şeyleri CHP’nin de yapmasını ya da gerçekleştirmesini beklemek haksızlık olur. Ancak, CHP’nin geniş seçmen kitleleri tarafından benimsenecek özgünlüğünün ne olacağını, neyi muhafaza etmek istediğini, neyi savunduğunu, politikalarını, toplumla bağını nasıl güçlendireceğini, entelektüel tabanını nasıl genişleteceğini açıkça belirlemesinin zamanı gelmiştir. CHP’den güçlü ama esnek, kararlı ama bütünleştiren bir liderlik beklemek partiye gönül verenler kadar Türkiye’yi sevenlerle umut, yeni bir yön ve alternatif arayanların hakkı değil midir? CHP artık bir *elitler kulübü* olmanın, Türkiye’deki ve Dünyadaki dönüşümü anlamının ötesine geçerek, onu yönetmeye aday olmalıdır. Çünkü bugün iktidar olmak demek, öncelikle değişim olgusuyla başa çıkabilecek donanıma sahip olmak demektir. Değişimi yönetemeyen bir parti bugünün koşullarında iktidarın güçlü bir aday olamaz.